

quia iniuriam infero reo, eius famam iniuste laedens, & se exponit periculo talionis poenae. D. Ant. 2. p. tit. 1. cap. 19. §. 5.

Secunda conclusio. Regulariter non licet accusatum de aliquo delicto, iterum de eodem delicto accusare, nisi illud iteret; in aliquibus tamen casibus licet, quos vide in Syluest. *verbo accusatio, q. 10.* ubi ex aliquibus legibus duos colligit casus, qui excipiuntur. Primus est, ubi fecerit accusator doceret primum praerualisse. Secundus, si suum dolorem prosequens, ignorat, accusationem institutam ab alio.

DVBIVM XXIX.

An pactum, vel iuramentum de non accusando valeat.

Quidam dicunt, quod respectu peccati praeteriti iam commissi valet, & sic qui tale pactum, vel iuramentum fecit, tenetur non accusare: at respectu peccati futuri, & perpetrandi nihil valet, nec obligat. Ratio differentiae, quia quando est de peccato praeterito, non datur ansa delinquendi, licet autem quando est de peccato futuro. Ita glossa cap. quemadmodum, de iuricio. Angelus *verbo accusatio, n. 6.*

Alij tenent, iuramentum tale valere, siue sit de peccato praeterito, siue de futuro, quando est non in causa criminali, sed in civili: at pactum sine iuramento, nec in causa criminali, nec in civili de delicto perpetrando valet. Ita Panorm. d. cap. quemadmodum. Sit tamen

Prima conclusio. Quando accusatio est in praecipuo, vel in consilio, quia est promotiva maioris boni, vel feruitij Dei, tunc iuramentum de non accusando nil valet, siue peccatum sit perpetratum, siue perpetrandum; licet enim hoc frequentius inueniatur in peccato futuro: at potest etiam reperiri in praeterito, ut si non sit emendatum, vel pendet in futurum alicuius damnum. Ratio, quia iuramentum de non adimplendo praecipuo, vel consilio, nullum est. Ita Syluest. *verbo accusatio, quest. 6.* & aliqui docti recentiores.

Secunda conclusio. Quando non est debita ex praecipuo, nec ex consilio, sed est in recompensam propriam iniuriam, vel alterius, vel in ordine ad ipsam accusatorem rei pertinentis, vel ordinata ad commodum temporale, vel accusatio talis in ordine ad animam, est indifferens, tunc valet pactum, vel iuramentum, quia non est contra bonos mores, nec maioris boni impeditum. Syluest. licet non expresse, sed ex eius doctrina ibid. colligitur. Ita nonnulli recentiores Magistri.

DVBIVM XXX.

Qui prohibeantur accusare, & qui non.

Prima conclusio. Quando crimen est priuatum, & nulla poena debetur sisco, tunc illi tantum accusare possunt, ad quos illa iniuria pertinet, quando vero debetur sisco poena aliqua, quia redditur quodammodo causa publica, potest quilibet de populo accusare. Ita tenent plures Iurisprudentes, quos refert, & sequitur Syluest. *verbo accusatio, q. 4.*

Secunda conclusio. Si delictum sit contra rem publicam, & bonum commune, tunc potest quilibet accusare, demptis illis, quibus specialiter lege, vel statuto, vel consuetudine prohibetur accusare, ut sunt infames, excommunicati, & aliae personae secundum ius inhabiles ad accusandum, propter aetatem, sexum & conditionem. Ratio, quia accusator est actor, & ideo debet habere auctoritatem, & qualitates ad accusandum, sicut accusator. ff. de accusat. D. Thom. 2. 2. quest. 68. art. 1. ad 1. Sotus de sigillo, membr. 2. quest. 5. *verf. sed dubium est, & lib. 5. de iust. quest. 5. art. 1.* Syluest. *ubi supra.* Nota tamen tales bene posse, & teneri ad denuntiandum. Ita Sotus, & Caiet. ibi, & latius de hoc dicam infra cap. de denunciatione. Item, nota istas personas posse in causa propria, vel suorum accusare, sicut ff. de priuat. delict. Item, quando delictum est contra aliquam legem, vel diuinam, vel humanam, cuius violatio non est in iniuriam tertiae personae, tunc quilibet, etiam infamis, & excommunicatus, &c. potest accusare; ut si quis non contra legem incedat armatus, vel praeter horam, vel peietet, vel blasphemet: sic notant plures, quos refert, & sequitur Sylu. ibi.

Tertia conclusio. Clerici in causa sanguinis accusare non possunt, bene tamen denunciare, quando delictum est contra ipsos, vel tempore publicam, vel in damnum tertij pendens in futurum. Haec secunda pars probabitur cap. sequenti, de denunciatione. Prima vero probatur: id enim non deceat clericos propter honestatem, & mansuetudinem, quam tenentur representare, cap. his, quibus, 23. quest. 8. cap. clericis, & cap. sententiam, ne clericis, vel monachi. Vnde prohibitio haec est de iure humano, in quo ex causa potest Papa dispensare. Ita Sotus membr. 2. quest. 5. *verf. ex hac conclusione, & lib. 5. de iust. quest. 5. art. 1. sine,* vnde dum Syluest. *ubi supra* dicit, licere clericis in his causis accusare, nomine accusationis denunciationem iudicalem intelligit. In aliis tamen causis, quae non sunt sanguinis, bene possunt clerici proprie accusare in propriis iniuriis, non tamen in aliorum iniuriis, nisi necessitate iuris naturalis urgente, ne rebus odiosis se immisceant, ex cap. siue sacerdos 2. q. 7.

Quarta conclusio. Laici non possunt accusare clericos, nisi in aliquibus criminibus, ut haeresis, laesae maiestatis, factilegio, simonia, Syluest. *verbo crimen, q. 3.*

Vltima conclusio. Subditi prohibentur accusare Praelatos, & serui dominos, 2. 2. quest. 7. per totum; sed hoc intelligitur ex odio, secus si ex charitate. Ita D. Thom. 2. 2. quest. 68. art. 1. ad 1. Sotus membr. 2. q. 5. *verf. notandum.*

Nota tamen ex D. Thom. 2. 2. quest. 68. art. 2. non oportere denunciationem fieri in scriptis, bene tamen accusationem. Quod intelligitur regulariter: nam in criminibus leuibus & notoriis non oportet, ut fiat accusatio in scriptis, sicut ff. de accusat. consule D. Thom. 2. 2. quest. 68. art. 3. & 4. ubi alia, & Sotum lib. de secretis, membr. 2. q. 5. & lib. 5. de iust. q. 5. art. 2. 3. & 4. tantum esset hic disputandum an accusato liceat offerre aliqui accusatori, ut desistat ab accusatione, & huic liceat desistere, sed de hoc infra, cap. de reo.

CAPVT

CAPVT II.

De denunciatione.

SUMMARIUM.

DVB. I. Quibus casibus obliget ex praecipuo correctio fratrum.

1. Quae sit materia de qua teneatur corrigere.
2. An sit peccatum omittere correctionem timore mortis, vel alio iusto.
3. An persona priuata, vel saltem Prelatus teneatur inquirere peccata, quae corrigantur.
4. An secreta monitio debeat praecedere denunciationem.
5. An quando crimen est occultum, & tantum in peccantis damnationem, & secreta monitio non prodest, teneatur ultra procedere ad testes adhibendum, & tandem ad denunciationem.
6. An sit necessarium prius adhibere unum testem, quam duos? & an possint plures quam duo adhiberi? & an testes debeant esse ex his, qui alias norunt crimen factum.
7. An quando homo dubitat, an sua monitio, vel denunciatio se profutura, excusetur a correctione & denunciatione.
8. An omnes teneantur ad denunciationem faciendam, vel aliqui excusetur.
9. An clerici teneantur ad praedictam denunciationem faciendam, etiam in causa sanguinis.
10. An Praelatus, vel iudex possit punire hominem, de quo denunciatum est aliquod crimen.
11. An quando iudex procedit ad denunciatum punitionem, possit eum punire integra legis poena.
12. An denunciator possit esse testis contra delinquentem, ut sit procedatur ad punitionem.
13. An quando iudex, vel Praelatus praecipit denunciare delicta, sit prius facienda secreta monitio.
14. An peccata praeterita iam emendata sint denuncianda ad mandatum superioris.
15. An crimina non visa, sed tantum audita, sint denuncianda.
16. An sit denunciatum Praelato, qui creditur melius remedium adhibiturus.
17. An aliqua persona propter privilegium iuris excusetur a denunciando ad mandatum iudicis, vel a testificando, si iudex eas specialiter vocet, ut testimonium ferant? & an qui ob defectum aliquem sunt facti inhabiles ad testificandum, teneantur denunciare ad mandatum iudicis.
18. An filius teneatur patrem haereticum denunciare Inquisitoribus, & comprehendantur sub edictis talem denunciationem iubentibus.
19. An teneatur illi denunciare ad edicta, vel testificari, si iudex interroget, quibus delictum pro consilio, vel remedio cogitando, vel sub sigillo secreti detectum est.
20. An qui iuravit non denunciare, vel non ferre testimonium, teneatur respondere ad edicta, vel insusursum ad Praelato testificari.
21. An propter damnationem, quod denunciatori, vel reo denunciato sequitur, excusetur quis a denunciando, vel testificando.
22. Quae sint causa in summa, ob quas quis excusetur a mandatis de denuncianis criminibus.
23. Quae causa excusetur a denunciatione facienda de rebus factis.
24. Quot temporis duret edictum superioris eum Th. Sanchez Confil. moral. Tom. II.

vi obligandi ad denunciandum, & similiter litera excommunicatoria, quae promulgantur ad patris petitionem, ut sibi aliqua restituatur.

25. An errent iudices, praecipiendo generaliter in edictis malefactores denunciari.
26. Quod sit discrimen inter eam, qui respondet ad edicta, ut testis, & inter eum, qui ut denunciator.

PROOEMIUM.

NEQVAM ad dubia denunciamus, aliqua supponebantur fundamenta.

Primum, quid sit denunciatio: est enim manifestatio criminis facta superiori, ut remedium, aut correctionem, aut poenam ex officio adhibeat, & differt ab accusatione, quia per accusationem petitur punitio, ac vindicta delinquentis, & ad ipsam praestandum compellitur, & obligatur iudex ab ipso accusatore: per denunciationem vero nil a iudice petitur, sed illius arbitrio, & officio relinquuntur, ut faciat quod debet, & videtur expedire.

Secundum fundamentum. Denunciatio est triplex: Evangelica, Iudicialis, & Canonica. Evangelica est illa, quae fit superiori ad correctionem, & emendam ipsius peccatoris ordinata, ita ut hoc fit principalis finis, & formale obiectum, quod intendit, qui denunciat, & cui denunciat, & de hac dicitur quod fit superiori, non tamquam iudici, sed tamquam patri, & priuatae personae, id est, non ut exequatur partes iudicis, quae sunt, iudicare, & punire, sed partes, quas exequitur pater, & quilibet proximus, quae sunt corrigere. Iudicialis est illa manifestatio criminis, quae fit iudici de aliquo peccatore ordinata ad satisfactionem, & recompensam, id est, ut ipse peccator satisfaciatur, & soluat, quod debet, siue id, quod debet, sit damnatum, & interelle alicuius personae particularis, siue sit aliqua poena, vel multa, quae sisco debetur, & ideo ista denunciatio aliquando est publica, id est, quae fit ab officiali publico ad solvendum aliquam pecuniam publicam, quae ex lege debetur. Aliquando est priuata, id est, quae fit a persona priuata, ad satisfactionem priuati damni, & debiti. Haec denunciatio dicitur iudicialis, quia fit secundum formam iuris, & cum solemnitate iuris, scilicet in scriptis, & cum probatione facta ab ipso denunciante: quamvis non sit hoc necessarium, quia etiam de plano, & sine iuris forma fieri potest. Et licet haec denunciatio sit accusatio similis, & saepe sub accumulationis nomine intelligatur: at verè differt ab accusatione proprie dicta, quia accusatio ordinatur ad punitionem, & vindictam publicam, & accusator, qui & actor est, tenetur probare sub talionis poena. In denunciatione vero iudiciali non fit est, quia licet fiat iudici, ut personae publicae, & aliquando ordinatur ad punitionem, id tamen fit a iudice ex officio. Denunciatio canonica est illa, quae fit superiori ad impediendam mala, & damnationem, quae ex peccato procedunt, siue sint in perniciem publicam, siue in damnum tertiae personae. Itaque finis & obiectum istius denunciationis est impedire, & reprimere mala, & incommoda aliorum, ut per iudicem reprimantur. Dicitur canonica, quia iure canonico est inuenta, onius est omnibus peccatis, & damnis animarum

remedium adhibere: differt autem a iudiciali, quia illa ordinatur ad commodum, & interese ipsius denunciantis, canonica vero ad evitandum damna.

3 Tertium fundamentum. Circa ista, quae de triplici denunciatione dicta sunt, advertenda sunt aliqua. Primum, quod licet alia sint denunciationum genera apud auctores: at omnia reducuntur ad ista. Item licet dicatur, nullam istarum denunciationum ordinari ad punitionem, & vindictam publicam, sicut accusationem, intelligitur quoad id, quod per se intendit, & ex natura sua denunciatio ordinatur: nam per accidens propter denunciati incorrigibilitatem, aut propter mali gravitatem, quod nequit aliter impediri, & propter alias causas, quae possunt insurgere, bene potest ex denunciatione sequi, ut denunciatus puniatur, vel procedatur ad vindictam publicam, vel etiam si per se ordinetur ad punitionem propter bonum publicum, ut aliquando fit, adhuc differt ab accusatione, quia denunciator non petit talem vindictam, sed relinquit iudicis arbitrio, ut agat ex officio. Item nota, quod licet ista tria denunciationum genera sint distincta, aliquando tamen possunt coincidere, ita ut eadem sit evangelica ad emendam, & canonica ad vitandum damna; quia potest contingere, ut debeat homo duci; vel tres fines intendere, tamen verè differunt, & est diversa forma in illis servanda, & diversa obligatio, ex Innocentio *cap. novit, de iudic. & Doctoribus iuris ibi. D. Anton. 3. p. tit. 9. cap. 9. Sylvest. verb. denunciatio, §. 5. Soto de sigillis, membr. 2. quest. 5. & de iust. lib. 5. quest. 5. art. 1. & 9. 6. art. 2.*

DUBIUM I.

Quibus casibus obliget ex precepto correctio fraterna.

1 **Q**uia acturi sumus de denunciatione, ad cuius plenam intelligentiam oportet scire materiam de correctione, ideo puncta huius materiae difficiliora praemittenda sunt. De correctione & denunciatione agunt Doctores 4. *dist. 19. vbi D. Thom. & 2. 2. quest. 33. expositores sacrae Scripturae, Matth. 18. Iurisprudentes, cap. novit, de iudic. & cap. si peccaverit, 2. q. 1. Summis verbis correctio, & verbo denunciatio, Sotus membr. 2. de regendo secreto, Nauarr. cap. 24. & in aliis locis citandis.*

2 Nota certum esse apud auctores, quod ad correctionem omnes erga quemlibet peccato mortali affectum tenentur sub mortali aliquibus concurrentibus conditionibus de precepto naturali, & diuino, quia est opus misericordiae, & maxime necessarium, & ad succurrendum maxime necessitati, scilicet spirituali animae: quae necessitas corrigendi peccatorem, licet quando peccatum procedit ex malitia, & passione, non sit tam vrgens, ut in plurimum sicut necessitas succurrendi corporibus penuria & fame periculis: at quando peccatum procedit ex ignorantia, longe maior est correctionis necessitas. Quod sit de iure diuino patet *Matth. 18. Quod sit de iure naturae, patet: lex natura docet omnia, quaecumque fieri nobis volumus, alteri faciendas: sed iuxta naturalem & rectam rationem debent homines, quando errant, velle doceri, & ab aliis in spiritualibus sibi opè ferri, quod maxime correctio praestat: ergo.*

Secundo nota tres oportere assistant conditiones, ut praecceptum hoc altingat.

Prima est certa peccati cognitio. Haec est contra Adrianum 4. *mat. de correct. §. sed haec opinio;* vbi inquit, etiam cum esse probabile dubium, an proximus peccato adhaereat, esse praecceptum de correctione, nam ad eleemosynam corporalem non tantum teneor, cum proximum extremè indigere certò noui, sed dum probabiliter dubito. Sed verius est oppositum, quia in corporibus nullum est periculum, si eleemosynam non indigenti erogetur: at in spiritualibus nocet proximo qui leuiter, & temerè iudicans eum esse in peccato, ipsum arguit. Ita tenent Sotus membr. 2. *quest. 2. concl. 4. Nauarr. cap. 24. latine num. 12. Hisp. n. 17. Gabriel super. can. lect. 74. litera C. Viquez. lib. inst. cap. 1. 2. §. 2. vers. 7. Flores materia de correct. dab. 1. Hinc*

Infertur, scientem per auditum, vel per rumorem, vel per signa dubia crimen fratris, non teneri corrigere, quia non certò scit. Ita Viquez. notat tamen Sotus, pensandas coniecturas facientes rem probabilem, & conditiones personarum; atque ita aliquando licere insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dummodo fiat prudenter.

Secunda conditio, opportunitas ex parte personae & temporis, ex parte personae (inquam) 5 ut non sit alius, qui commodius corrigere possit: possit (inquam) de potentia proxima; nam licet nonim alios adesse, qui melius id praestare valeant, ut est Praelatus, vel Doctor, at si video negligentes esse, teneor corrigere, sicut si alij potentiores ad subueniendum extremè indigenti, id negligant, teneor subuenire. Ita Sotus *vbi supra, vers. tertia, & postrema. Palud. 4. dist. 19. quest. 3. art. 2. Adrianus vbi supra, §. sed haec opinio. Nauarr. cap. inter verba, corol. 59. mem. 626. Tabiena verb. correctio, mem. 6. Nauarr. in summa, cap. 24. Latine num. 12. Hispan. num. 17. Turrecrem. 2. quest. 1. cap. si peccaverit, n. 13. Gabriel vbi supra, litera E. Richard. 4. dist. 19. art. 1. quest. 1.*

6 Opportunitas ex parte temporis: oportet enim correctionem fieri tempore opportuno, si enim hominem recenti iniuria affectum sedare velis, importunum tempus est. Item, qui correctionem differit, eo quod tempus opportunius ad id fore spectat, recte agit, ut docet D. August. 1. *de ciuit. Dei, cap. 9. Abul. cap. 18. Matth. quest. 95. ad 3. Turrecrem. Tabien. vbi supra, Armil. verbo correctio, num. 3. D. Anton. 2. p. tit. 9. cap. 6. §. 2. Durand. 4. dist. 19. quest. 3. art. 3. Gabr. vbi supra, Alen. lib. 2. tit. 6. cap. 4. Sed nota hoc esse intelligendum, quando non timetur nouum mortale, vel quando speratur plenus fructus totalis emendae, qualis ex praesenti correctione non sperabitur. Ita Corduba *super membr. 2. quest. 2. condit. 3. Soti, nam si tunc, est tempus opportunum, & non speratur maior correctio in alio tempore, immò continuabit peccatum illud per nouum peccatum, vel aliud peccatum contrahet, non potest licitè eius correctio differi ad tempus opportunius, vel ut alius melius corrigat, ut docet ibi Corduba, & Adrian. vbi supra.**

7 Hinc colligitur licet mihi aliquando permittere peccatorem in maiora labi crimina (non quidem in aliorum peccatorum poenam, quia non pertinent ad iudicium humanum puniri ista via) sed ut cautius resurgat: nam cum correctio sit

fit propter fratris emendam, eo modo facienda est, quod potius ad eum finem conducatur. Ita Sotus *vbi supra, paulo ante quintam conclusionem. Nauarr. cap. 24. Latine num. 13. Hisp. mem. 19. & cap. inter verba, corol. 59. mem. 629. Vnde infert licere permittere pueris furta minutiora, ut propter illa poenas dantes a grauioribus caueant.*

Ultima conditio est, modò sit spes emendae: circa hanc est disputanda grauis quaestio, de qua infra.

DUBIUM II.

Qua sit materia, de qua teneamur corrigere.

1 **D**E hac re duplex est sententia. Prima dicit solum esse peccatum mortale: at verò corrigere de venialibus, esse consilium. Ratio, quia Christus iubet denunciari Ecclesiae: at hoc non procedit in venialibus; ergo. Ita Palacios super illud *Matth. 18. si peccauerit in te, Abul. ibi q. 82. Palud. q. 3. art. 2.*

2 Secunda sententia tenet oppositum. Sit pro resolutione

3 Prima conclusio. Peccatum etiam mortale omnino praeteritum non est materia necessaria correctionis, sed peccatum mortale quodammodo pendens in futurum, ita scilicet, ut maneat aut pertinacia, aut periculum iterum peccandi. Probatur, quia cessante fine, cessat necessitas mediij: cum finis correctionis sit fratris emenda, vbi emendatus est, non est necessaria. Ita glossa *cap. si peccauerit. 2. quest. 1. Sotus membr. 2. quest. 2. concl. 2. Corduba in annotatione super istam questionem, & conclusionem, Syluest. verbo denunciatio, quest. 1. Angel. libi num. 1. & verbo correctio, mem. 1. Tabien. verb. correctio, mem. 6. Abul. cap. 18. Matth. quest. 83. vbi optime notat, quod licet peccatum praeteritum maneat reatu, scilicet, quia de illo delinquens non doluit, nõ est materia necessaria correctionis, sed tantum de consilio, nisi actu maneat peccatum, siue per frequentationem, siue per continuationem eiusdem actus, vel propter periculum recidui. Ratio, quia ad hoc vt quis alterum corrigat, oportet eius peccatum norit, sed quando tantum manet peccatum, quoad reatum, solus delinquens nouit; potest enim esse, vt in corde doluerit.*

4 Secunda conclusio. Non tantum teneor corrigere, quando peccatum procedit ex ignorantia, vel passione; sed etiam quando procedit ex malitia, teneor sub mortali corrigere, si citra graue damnum possum. Patet, nam eleemosyna corporalis obligat etiam in graui necessitate, dum quis habet superfluum, sed dum proximus peccat ex malitia, graui necessitate laborat; quia difficile absque correctione emendatur, & alter censetur habere superfluum, siquidem sine graui detrimento potest open ferre corrigendo: ergo. Ita Sotus *vbi supra, conclus. 8. quamuis contrarium teneat Nauarr. cap. 28. addit. ad num. 17. capit. 24. sed in Lat. eodem cap. n. 13. vbi illam additionem intexit, id sustulit.*

5 Tertia conclusio. Quando peccatum procedit ex ignorantia probabili, quae peccatum excusauit, non teneor corrigere, quia nulla interfuit culpa. v. g. si videam Petrum omittere sacrum in die festo, putantem non esse festum, vel edere carnes

die Veneris ex obliuione. Ita Angel. *verbo correctio, mem. 6. Nauarr. addit. c. tata, vbi addit, me non teneri admonere esse festum, vel diem Veneris, nisi sim eius pastor, quia ignorantia haec non est iuris, sed facti, cuius liberatione, nec extreme, nec grauius eger. Vide quae de hac re late dixi lib. 2. de matrimon. dist. 1. 8. a. n. 2. ad 10.*

6 Quarta conclusio. Probabilis esse peccatum mortale non corrigere veniale, quando illud contrahens periculo probabili exponitur peccandi mortaliter: at cetera venialia non corrigere non est peccatum in personis priuatis. Patet prima pars, vt si videam aliquem colloquentem cum femina, vel ingredientem domum suspectam, itaut venialiter delinquit, si ego credam esse periculum probabile, vt ille mortaliter delinquit, nam in corporalibus non tantum teneor subuenire ei, qui in foueam lapsus est, sed si videam ipsam lapsurum in fontem, ni opem feram, teneor sub mortali subuenire: ergo. Ita Sotus *vbi supra, concl. 3. Gabr. super can. lect. 74. litera E. Turrecrem. cap. si peccauerit 2. quest. 1. num. 17. Syluest. verbo correctio, quest. 1. Armil. libi num. 3. Angel. mem. 1. D. Anton. 2. p. tit. 9. cap. 6. §. 2. Viquez. lib. inst. cap. 1. 2. §. 3. vers. 6. Nauarr. cap. 24. Lat. num. 12. Hisp. mem. 17. & hoc non tantum est verum, quando veniale de se est periculosus lapsus in mortale, sed etiam, quando tale periculum imminet ex multiplicatione venialium. Ita Turrecrem. Viquez. D. Anton. Gabr.*

7 Quinta conclusio. Peccatum veniale est non corrigere consuetudinem contrahendi venialia non periculosa, vt leuia mendacia, &c. Ratio, quia haec venialia sunt aliquis fratris ruina, & in his corrigere est quodammodo fraterum lucrari. Ita Sotus *vbi supra, contra plures tenentes solum esse consilium de horum venialium correctione. Hi sunt Abulens. Turrecrem. Viquez. D. Anton. Gabriel.*

8 Vltima conclusio. Praelati, qui possent plebem suam a leuibus iuramentis purgare, aut ab aliis consuetudinibus peccandi venialiter, teneor id facere sub mortali. Ratio, quia cum Praelato ex officio incumbat cura Reipublicae, teneor sub mortali consulere notabili damno ipsius; & venialia, licet in singulis non sint notabile damnum: at quando sunt frequentia in Republica, magni momenti est, illa extirpare. Ita Sotus *ibi. Vnde infert quod licet regulæ alicuius religionis, vt D. Dominici, non obligent ad vllam culpam: at verò Praelatus, qui videns, regulas passim violari, huic damno non consulere, si posset, peccaret mortaliter, quia grauius in suo officio deficeret.*

DUBIUM III.

An sit peccatum, omittere correctionem timore mortis, vel alio iusto.

Triplex est sententia.

1 Prima dicit esse peccatum mortale, quia praepositur bonum temporale saluti spirituali fratris. Ita D. Thom. 2. 2. *quest. 33. art. 2. ad 3. & inquit ibi Caietan. Idem tenent Syluest. verbo correctio, quest. 1. Tabien. mem. 6. Armil. num. 3. Angel. mem. 1. Abulens. cap. 18. Matth. quest. 83. ad 3. Turrecrem. 2. quest. 1. cap. si peccauerit, mem. 6. Gabr. lect. 74. in can. litera F. Richard. 4. dist. 19. art. 2. q. 1.*

ad 1. D. Anton. 2. part. tit. 9. cap. 6. §. 2. Adrian. 4. Matth. de correct. & ad rationes in solutione ad secundam confirmationem terz, Margar. fol. 114.

Secunda sententia dicit, esse peccatum veniale, nisi frater mea correctione extreme indigeret. Ita Arealuo tract. de correct. concl. 5. & 6. in 6. controuers. quem refert, ac sequitur Cordub. annotat. super 6. conclusi. Soti, in membr. 2. q. 1. & lib. 1. quest. 9. 26. & in summa q. 56.

Tertia sententia dicit, nullum esse peccatum.

Pro resolutione sit prima conclusio. Quando timor leuis, vel aliquis respectus humanus non omnino amouet ad correctione, sed aliquantulum retardat, & negligentior facit, est peccatum veniale ratione negligentie. Ita D. Thom. ubi supra, quem reliqui sequuntur, vnde in hac omnes conueniunt.

Secunda conclusio. Si proximus extreme meam indigeat correctione, v. g. si hereticus disseminaret hereses, quibus per ignorantiam aliqui assentirent, & non esset, qui posset, aut vellet instruere, nisi ego, si creditur meam correctionem profuturam, teneor etiam cum mortis periculo postulare, ut casu necessitatis extreme, praeferatur vita proximae spiritualis meae corporali. In hac conclusione omnes conueniunt.

Tertia conclusio. Etiam extra casum necessitatis extreme tenetur Praelatus corrigere subditos, etiam cum dispendio propriae vitae, quando speratur correctionem profuturam. Ratio, quia ad id non tantum tenetur lege charitatis, vt reliqui, sed etiam lege iustitiae, & ex officio. In hac conclusione videtur aperte conuenire Sotus cum prima sententia membr. 2. q. 2. concl. 6. initio, & in fine, & tenet expressis conclusi. 7. Idem Corduba ubi supra, & Flores Theologiae mat. de correct. difficult. 1. Patet etiam ex illo Christi Domini, Ioan. 10. Bonus pastor animam suam ponit pro ouibus suis, mercenarius autem fugit. & in hoc casu intelligitur D. Thom. pro prima sententia citatus.

Vltima conclusio. Probabilius est personas priuatas nullam contrahere culpam, si timore mortis, aut amissionis notabilis fame, aut bonorum exteriorum cessent a correctione citra casum extreme necessitatis, quamuis certum sit correctionem profuturam. Ratio, quia priuatus homo sola charitatis lege tenetur corrigere: at lex charitatis non tanto obligat dispendio citra extreme necessitatis casum, vt patet a simili in elemosyna corporali. Ita Sotus, & Flores ubi supra, Nauar. cap. inter verba, cor. d. 59. n. 6. 31. & in summa cap. 24. Hispan. num. 18. & 20. Lat. n. 12.

DVBIVM IV.

An persona priuata, vel saltem Praelati teneantur inquirere peccata, quae corrigant.

Circa personas priuatas communis est omnium sententia, quod non tenentur inquirere, sed satis esse, cum sibi occurrerit, corrigere. Ratio, quia cum debetur aliquid non certae personae, sed communiter omnibus proximis, non oportet quaerere, quibus impendamus, sed occurrentibus impendere satis est. Ita D. Augusti. quem refert, ac sequitur D. Thom. 2. 2. quest. 33. art. 2. ad 4. Abul.

cap. 18. Matth. quest. 95. ad 4. Syluest. verbo correctio, quest. 2. Tabien. ibi, num. 3. Amil. n. 3. Angel. num. 2. Turrecem. cap. si peccauerit, 2. quest. n. 14. Gabr. lett. 74. in canon. lit. R. D. Anton. 2. p. tit. 9. cap. 6. §. 2. Viguer. lib. infl. cap. 1. 2. §. 2. vers. septimo, Adrian. 4. mat. de correct. §. ad rationes, vers. ad primam confirmationem. Durand. 4. dist. 1. 9. quest. 5. art. 5. ad 2. Caiet. & Sotus ubi supra, Flores inat. de correct. dist. 3.

At de Praelatis est dubium: quia Caiet. 2. 2. quest. 33. art. 2. & Flores ubi supra, negant Praelatum teneri praeepto correctionis fraternae, plus quam quemdam de plebe inquirere peccata, quae corrigat, tantum enim tenetur ex praeepto iustitiae inquirere tanquam iudex, vt puniat.

Nihilominus sic conclusio. Praelatus praeter iustitiae praeeptum, quo tenetur tanquam iudex difamatos de crimine inquirere, & punire, tenetur praeepto correctionis fraternae oculatus vigilare super gregem, quam priuati, & inquirere criminata, non quidem ordine iudiciali, vbi non praecessit infamia, sed tenetur esse magis attentus, vt nosse possit subditorum crimina, vt fraternaliter corrigat. Ratio, quia quod debetur alicui determinatae personae, oportet quod ei impendamus, non expectantes, quod nobis occurrat, sed debitam sollicitudinem habentes, vt eum inquiramus: sed Praelatus debet ex officio cuiuslibet, qui specialem curam erga illam, & eius salutem spirituali consulere: ergo. Secundo probatur, quia Praelatus tenetur ex praeepto correctionis, exponere vitam, vt corrigat oves in calu, quo priuatus non teneretur: ergo similiter tenetur aliam maiorem adhibere curam ad corrigendum. Ita tenet D. Thom. Abul. Tabien. Turrecem. Gabriel, D. Anton. Viguer. Adrian. ubi supra, Sotus membr. 2. quest. 3. concl. 3. Corduba in annotatione super eandem conclusionem.

Sed notanda sunt hic duo. Primum cum Caiet. & Corduba ubi supra, non oportere, vt Praelatus sit plus debito sollicitus in inquirendo, sed moderate id agat, ita vt non sit notabiliter negligens secundum casus occurrentes, & probabiles coniecturas, ne nimia suspicio illum exolum reddat.

Secundo nota patrem familias non posse corrigere uxorem, nec filios, nec familiam correctione iudiciali, & coercitua, non enim potest poenas legis infligere. Vnde non tenetur arce seruum a concubina, expellendo eum domo, nisi forte propter scandalum, nec tenetur compellere familiam ad ieiunia Ecclesiae, sed tantum tenetur fraternaliter corrigere, maiori tamen vinculo, quam extraneos. Ita Sotus d. q. 3. concl. 4. Aragon. 2. 2. quest. 33. art. 7. Notat tamen Corduba in annotatione super illam, teneri corrigere filios, & familiam, non tantum charitativè monendo, sed puniendo iudiciali domesticè, non vero iudiciali.

DVBIVM V.

An secreta monito debeat precedere denunciationem.

Nota in hoc dubio maxime attendendum esse, an peccatum sit publicum, an secretum, & an sit in damnum aliorum, vel tantum in damnum ipsius peccantis, & an peccatum, vel damnum pendeat in futurum, vel non pendeat.

Prima

Prima conclusio. Quando peccatum est publicum, siue sit in damnum aliorum, siue non, potest abique monitione praeterea secreta denunciari. Ratio, quia per tale peccatum facta est iniuria Reipublicae propter scandalum, & malum exemplum, & sic non facit, vt ipse peccator emendetur ad quod ordinatur correctio, sed requiritur etiam publica satisfactio. cap. si illud, dist. 4. 5. cap. si peccauerit, 2. 2. 1. vbi id tenet Arch. & Turrecem. num. 24. D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 7. & 4. dist. 49. quest. 2. art. 3. quest. 1. ad 2. Abulens. cap. 18. Matth. quest. 97. Dur. eadem dist. quest. 4. Richard. art. 3. quest. 1. Viguer. lib. infl. cap. 1. 2. §. 2. vers. septimo. Adrian. 4. quest. de correct. §. pro huius decisione, Sotus membr. 2. q. 4. statim in principio. Corduba ibi, Gabr. lett. 74. in consuetud. R. Lira super illud Matth. 18. Vade, & corripue eum, D. Anton. 2. part. 9. cap. 6. §. 4. Amil. verbo correctio, num. 4. Angel. verbo denunciatio, num. 2. Margar. confess. folio 115. Syluest. verbo denunciatio, quest. 3. & verbo correctio quest. 5. Flores theolog. mat. de correct. difficult. 4. Nauar. cap. 24. Hispan. num. 21. Lat. 109. n. 4. Palud. 4. dist. 19. q. 4. Nauar. lib. 2. de rest. cap. 4. num. 177.

Circa hanc primò nota, intelligi de peccato publico, quod est notorium notorietate facti, quod scilicet nulla tergiversatione celari potest, nam alia etiam probabilia sunt, & infamia laboret, non sunt continuo publice corripienda. Ita Sotus ubi supra, vide cap. 3. de inquis. sub. vltim.

Secundo nota circa haec peccata publica, aliud esse dicendum antequam superior iubeat sibi denunciari, & postquam id iussit: nam antequam id iubeat, licet denuncianda sint, etiam si fratris correctio speretur, vt scandalo consulatur, si tamen quis per solam monitionem remedium adhibere possit, vt peccator emendetur, & Reipublicae fiat satisfactio, vt corripiendo ipsum publice, vel suadendo ipsi poenitentiam publicam, vel publicam, & notabilem vitam mutationem, tunc potest cessare a denuncatione, Syluest. Amil. Margar. ubi supra, Corduba super Sotum membr. 2. quest. 4. concl. 1. Nauar. supra, qui addit, posse etiam in hoc casu denunciare, imò si esset Praelatus, vel fideus, vel habens ex officio vt tenetur in hoc casu denunciare, & punire, postquam iussit superior, etiam in hoc casu tenetur quis denunciare, quia alias iuri superioris, quo publicorum est iudex, derogaretur. Syluest. & Margar.

Secunda conclusio. Quando crimen est secretum, ac contra bonum publicum, vt proditio vrbis, haeresis, crimen lesae maiestatis, &c. est statim denunciandum sine praeterea monitione. Ratio, quia periculum est maximum & commune, & in his communiter non speratur emenda per secretam monitionem, & bonum commune praefendum esse famae proximi, quae est bonum particulare. Ita D. Thomas, Abulens. Margar. Palud. Sotus, Flores, Viguer. Angel. Syluest. Richard. D. Anton. Durand. ubi supra, Turrecem. ubi supra, num. 29. Lira super illud Matth. 18. Amen dico vobis. Tabien. verbo correctio, num. 2. Gabr. ubi supra litera S. Nauar. cap. 25. num. 33. & cap. 18. num. 56. & cap. 24. Hispan. num. 21. Lat. num. 14. & cap. inter verba. cor. d. 58. num. 621. Amil. verbo correctio num. 4. Castrua lib. 1. de iust. heret. punit. cap. 25. Simancas lib. de iust. cap. 42. num. 10. Host. tit. de heret. colon. 4. Innocent. cap. 1. de restib. cogen. Th. Sanchez. Confil. moral. Tom. 11.

Villadiego tract. de heret. quest. 6. Pigiuss lib. 1. Eccles. in ar. cap. 4. D. Leo Jeron. 4. de collectis, Nauar. supra, num. 194. Perez lib. 8. orationum. tit. 9. l. 1. fol. 224. r. 2.

Circa hanc nota primò, quòd si quis frimiter, & certissime sciret huiusmodi peccatorem etiam haereticum per secretam monitionem omnino corrigendum esse, debere secretè admonere, & desistere a denuncatione. Regulariter tamen hoc credendum non est, & ita procedendum statim ad denunciationem, & similiter, vbi dubium aliquod esset, an prodesset monitio secreta. Ita D. Thomas, Abulens. Nauar. Sotus. Corduba, Margar. Syluest. Viguer. Castro, Natarrá, Simancas, Gabr. Flores, Tabien. Amil. Angel. Turrecem. Durand. & est contra Richard. ubi supra, & D. Anton. dicto §. 4. in fine, vbi dicunt in haeresi, & criminibus contra bonum commune teneri cupiant prius corrigere, si probabiliter credatur emenda, & semper id esse credendum, nisi per signa probabilia contrarium videatur.

Secundo nota, esse conclusionem intelligentem de haereticis pertinacibus, tales enim statim sine praemonitione sunt denunciandi, tum quia de talium emenda non est praesumendum: tum quia non sunt proprie fratres euangelici: ac verò cum haereticis non pertinacibus, qui nec proprie dicuntur haeretici, qui ex errore, vel simplicitate tenent aliquas hereses, vel superstitiones, seruandus est ordo euangelicus, sicut cum aliis peccatoribus. Ratio, quia cum isti non ex malicia peccent, parati sunt corrigi, item ad Titum 3. Haereticum postquam, & alteram correctionem desitit, vbi Ambros. Chrysost. & Theoph. dicunt loqui de corrigibilibus. Item, quia isti verò non sunt haeretici, cum ad haeresim pertinacia requiratur. Ita notat Nauar. num. 169. & 209. & idem dicit de his, qui inter concionandú, & disputandum ex incuria errorem dicunt, quos certum est non ex animo esse haereticos. Idem notat Corduba ubi supra, Perez ubi supra pag. 1. & Castro supra conclusi. 2. Imò hic dicit teneri prius admonere secretò, non tantum in hoc casu, sed etiam quando dubitat, an ex malitia, vel ignorantia dixerit haeresim, nisi suspicio violenta sit, quod ex malitia dixerit, & potest imminere ex mora, vel taciturnitate aliquid periculum Reipublicae.

Tertio nota, magnam esse discretem inter haec crimina, quando sunt omnino occulta, & improbabilia, & quando sunt occulta, probabilia tamen: nam in hoc casu possunt denunciari iudici, vt iudici, vt puniat: ac in priori solùm possunt denunciari ei, qui possit prodelle, & non obesse, id est, iudici tanquam patri, vt remedium adhibeat, non autem vt iudici, vt puniat. Ita D. Augustin. & habetur cap. hoc videtur 2. 2. quest. 5. Idem respondit Adrianus antequam esset Papa consultus de hac re, vt refert, & sequitur Sotus d. membr. 2. quest. 4. post secundam conclusionem, vers. nihilominus, & Cordub. ibi, & etiam Sotus lib. 5. de iust. q. 6. art. 2. post quartam conclusionem, Flores ubi supra, Durandus quest. 4. Palud. quest. 4. Syluest. verbo correctio, quest. 5. Angel. verbo denunciatio, in principio, Tabien. ibi, num. 2. Gabr. d. lect. 74. litera Y. Sed nota hoc esse limitandum, quando hoc iussit ad remedium; quando verò id non fuisset, possent denunciari iudici, vt iudici, dicendo, me id probare non posse, sed vt iudex ex suo officio prouideat.

P 3 deat,

ergo. Hanc sententiam tenet Sotus *memb. 2. q. 4. in fine s. xca. conclusio. 5.* & Flores *mat. de correctio- ne, difficult. 6.*

2. Secunda sententia tenet istum ordinem non esse sub precepto, sed posse simul ambos adhiberi testes, licet minus sit peius adhibere vnum. Ratio, quia non excusatur sic infamia, cum hæc ex eo proueniat, quod multi fecerint delictum: ergo, quod duo fecerint delictum, siue simul, siue successiue, parum refert. Secundò, quia minus prodest correctio priori modo facta, nam magis erubescit, & retrahitur à peccato coram duobus admonitus, quam coram vno. Hæc sententia probabilior est, & illam tenent Abul. *cap. 8. Math. quest. 102.* & Nauar. *cap. inter verba, corol. 46. num. 575.*

3. Quoad secundum Abul. *ibi, quest. 103.* dicit, non licere plures adhibere, quam duos testes. Primò, quia Christus designauit certum numerum, scilicet vnum, vel duos. Secundò, quia si admonetur coram duobus, sufficit ad hoc vt confundatur, & respiciat: ergo. Et hæc sententia videtur verior.

4. Quoad tertium dico, quod si peccatum illud fecit ab aliquibus, & coram quibus sufficiens potest corrigi, illi sunt adhibendi, vt docet Alti- fiodor. *lib. 3. dial. 25. cap. 2.* Tabien. *verbo correctio, mem. 2.* Ratio, quia lex charitatis postulat, vt saluti spirituali proximis, quam minimo famæ dispendio fieri possit, consulatur. Quando verò delictum esset omnino occultum, possunt adhiberi testes, licet crimen illud aliis nescierint, vt dictum est *duo. 6.*

DVBIVM VIII.

An quando homo dubitat, an sua monitio, vel denunciatio sit profutura, excusetur à correctione, & denunciatione.

1. Ratio dubitandi, quia licet communis Doctorem sententia sit, quod quando homo sperat profuturam denunciationem, vel monitionem, teneatur ad illam, & quando probabiliter scit, non profuturam, non teneatur: at manet dubium, quid faciendum sit, vbi dubitat, an proderit. Duplex est sententia.

Prima dicit, teneri, quando dubitat, an proderit, si certus sit non obitaturum corrigendo, quia cum nullum sit periculum in corrigendo, & sit dubium, an maximum inde bonum sequatur fratri, tenetur. Ita Adrian. *4. mat. de correct. s. f. d. hac opinio. Sotus membr. 2. quest. 1. vers. unde prudens, Corduba super istum locum Soti, innuit Nauar. Lat. cap. 24. n. 12. Hipp. mem. 17.*

2. Secunda sententia tenet oppositum, scilicet tantum esse preceptum de correctione, quando probabiliter sperat emenda: (quod, vt *infra* dicemus, est intelligendum, quando non præcipit superior denunciationem.) Ratio, quia 1. ad Cor. 9. dicitur, *debet qui arat in spe arare, & non dicitur in dubio.* Item, quia actus actiuorum non sunt nisi in patiente dispositi: peccator non est dispositus ad emendam ex correctione intentam, quando est dubium de eius emenda, sed tantum quando probabiliter speratur. Ita Caiet. *in summa, verbo correctio, Syluest. ibi, quest. 5. Armil. num. 3. Tabien. mem. 6. Durand. 4. dist. 19. quest. 3. an. 3. Richard.*

ibi art. 2. quest. 1. Palud. quest. 3. art. 2. Lyra super illud Matth. 18. Si autem peccauerit, Abul. cap. 18. Math. q. 95. paulò ante solutionem ad 1. & hæc sententia est longè probabilior.

Sed nota hic tempore respectum esse habendum ad finalem fratris emendam, vel deteriorationem: nam licet ad modicum tempus indignetur, vel deterioretur, non ideo est omissenda correctio, si tandem emenda, vel fructus eius maior speretur; quia sic pro vitando maiori damno postponendum est minus. Ita Adrian. & Cord.

Secundò dubitatur hic, quid dicendum quando timetur correctionem potius obfuturam, quam profuturam. Primò dico, quod si timetur solum obfuturum in temporalibus, v. g. quia si corripio, maxima inde afficietur tristitia, vel infirmabitur, tunc cauendum est, vt minimo damno possibilibi fiat; at non est propterea cessandum, nam bonum anime, cum maius sit, præferendum est: sic Sotus *ubi supra.*

Secundò dico: si timet obesse in spiritualibus, correctio iudicialis, quæ pertinet ad Prælatos, non est ob id dimittenda, etiam si peccator esset omnino incorrigibilis, & contumax, sed puniendus esset ex ordine iustitiæ ob bonum publicum. Ratio, quia hæc correctio non ordinatur tam ad fratris emendam, quam ad bonum publicum, ne delicta maneat impunita: at verò correctio fraterna omissenda est, cum ordinetur ad fratris emendam (intelligit iuxta Sotum, nisi peccatum in alterius vergeret damnum, tunc enim etiam spe emende cessante, esset denunciandum, vt *supra* dixi). Ita Sotus *ubi supra, D. Thom. 2. 2. q. 33. art. 6. Turretrem. cap. si peccauerit, 2. q. 1. n. 13. Abul. cap. 18. Math. q. 96. Syluest. verbo correctio, 3. 10.*

Hinc infert Caietan. *d. art. 6.* imprudenter agere Patres, vel heros, qui impatienter ferentes blasphemias, & alia vitia filiorum, vel domesticorum, experti monitiones non prodesse, sed obesse, ita vt quoties monentur, peius faciant, non cessant verbis eos arguere: inuoluntur enim (inquit) peccantium erratis, augendo indirecte eorum excessus.

Vltimò dico, quod quando probabiliter nobis constaret, quod siue nostra correctione finaliter damnabitur frater, vt pote quia statim impænitens, vel culpabiliter ignorans morietur, vel occideretur, tunc licet dubium sit, an corrigetur, & licet timeatur de deterioratione, tenetur corrigere: sicut quando desperatur de salute alicuius, nisi applicetur ei medicina, quæ est dubium, an oborit, applicanda est. Ita Adrian. & Corduba *ubi supra.*

Hic esset disputandum, an quando crimen est occultum, & in solius peccantis damnum, possit aliquo casu denunciari Prælato, ante secretam monitionem, & teltium inductionem, quando hæc creduntur profutura. Sed de hoc latè egimus *lib. 6. summa, cap. 18. à nom. 44. ad 52.* Vtrum autem sciens impedimenta alicuius ad ordines, vel matrimonium, vel alia familia, teneatur denunciare Prælato, etiam sine præuia monitione, dixi *lib. 3. de matrimonio, dist. 13. à nom. 1. ad 8.*

***

DVBIVM IX.

An omnes teneantur ad denunciationem faciendam, vel aliqui excusetur.

1. Ratio dubitandi, quia sunt multe persone, quibus ob prouilegium, & fauorem statutum est, vt non teneantur testimonium ferre, imò nec possint, si velint, vt sunt filij contra parentes, & alios ascendentes, & patres, & alij ascendentes contra filios, & alios descendentes, & mulier contra virum, & libertus contra dominum, qui cum manumiserit, & alij quibus crimen in secreto commissum est, quod alia via nesciebant, & intelligitur de ascendentes non solum generatione legitima, sed etiam illegitima. Item sunt alij, quibus concessum est, vt licet possint testimonium ferre, non tamen teneantur, nec ad id possint compelli: vt sunt vir contra vxorem, soror, & gener, vitricus, vulgo *Padrastro*, priuignus, ad eum, *antenado*, & omnes cognati intra quartum gradum cognationis, & libertus respectu patroni, qui cum ananumiserit, & respectu vxoris, & parentum, & filiorum ipsius patroni, & patronus respectu liberti, quem ipse manumiserit. Quæ omnia intelliguntur tam in causis civilibus, quam in criminalibus. Hæc notat Nauar. *cap. inter verba, corol. 65. num. 808. 809. 810. & 811. & in summa c. 25. num. 47. 48. 49. & 50.* alie persone sunt, quibus ob defectum, vel peccatum, est impositum à iure, vt sint inhabiles ad hoc, vt sint testes. Hi sunt minores, ferui, infames, perituri, de quibus alibi latè.

2. Nota, non loqui nos in hoc dubio de obligatione denunciandi quando iudex id præcipit per mandatum, vel edictum, quia de hoc inferius, sed tantum de obligatione, quam quis habet ex iure denunciandi crimina.

3. Prima conclusio. Si denunciatio est euangelica, quæ ordinatur ad bonum peccatoris, scilicet emendam, tunc omnes ad illam tenentur, quamuis sint in iure priuilegiati, vel inhabiles, quando per denunciationem speratur emenda, & non alio modo (vt *supra* diximus.) Ratio, quia ista denunciatio est de iure diuino, vt patet *Math. 18.* & sic ius positium non potest quemquam ab illa eximere. Ita Sotus *lib. 5. de iust. q. 6. art. 2. concl. 2. sub finem illius Archid. cap. si peccauerit, 2. q. 1. Syluest. verbo denunciatio q. 1. Angel. n. 1. Nauar. additi ad n. 51. cap. 1. 25. & alij.*

4. Secunda conclusio. Quando denunciatio est canonica, quæ ordinatur ad impediendum damna publica, vel alicuius priuati in futurum pendentia, si alia via non possint impediti, tunc omnes tenentur denunciare. Ratio, quia vnusquisque tenetur succurrere proximo in extrema, vel graui necessitate, quando commodè potest ex charitatis lege, à qua cum diuina sit ius positium, eximere non potest. Ita D. Thom. 2. 2. *quest. 70. art. 1. Nauar. cap. inter verba, corol. 63. n. 70. 2. Archid. Syluest. & Angel. ubi supra. Innocent. cap. nunt, de iudic. num. 4. Sotus lib. de detegendo secreto, memb. 2. q. 4. concl. 2.*

5. Circa hæc conclusionem sunt aliqua notanda. Primò nota, quod licet Syluest. hæc denunciationem vocet iudicalem: at verè intelligit canonicam (cum enim canonica sit medium inter euangelicam, & iudicalem, potest vtroque nomine vocari) & quod id intelligat Syluest. patet, nam

sequitur, & refert Innocentium *ubi supra*, qui tamen hæc denunciationem appellat canonicam. Item, quia Angel. eundem Innocentium refert, & sequitur, & vocat hæc denunciationem euangelicam. Item, quia denunciatio iudicialis est actus iustitiæ, vt docet *ibi* Syluest. & Sotus *loco citato, in prima huius dubij conclusio. 1.* At verè denunciationem, de qua in ista conclusione agimus, dicit Syluest. esse actum charitatis.

Secundò nota, Syluestrum imponere Angelo, quod dicat hæc secundam conclusionem, intelligendam esse de Prælati: sed male illi imponit. Nam Angelus hæc dicit: *hoc verum intelligo, quando talis est Prælati, per quem finis huius denunciationis obtineri potest; vbi ly talis, non refert illum qui denunciare debet; sed finem est, vbi Prælati est talis conditionis, vt credatur denunciationem effectum sortituram.* Eandemque limitationem ponit Innocentius, cuius doctrinam sequitur Angelus.

Tertiò nota, conclusionem intelligi, quando sine graui detrimento proprio potest denunciare. Ita Innocentius, Sotus, Syluest. Angel. Nauar. *ubi supra*, & etiam *in summa, cap. 25. num. 51.* Ratio, quia ad hoc obligatur lege charitatis, quæ non obligat tanto dispendio.

Vltima conclusio. Quando denunciatio est merè iudicialis, quæ scilicet ordinatur ad penam delinquentis propter vindictam publicam, & bonum, vel interesse aliquid publicum, tunc illi solum tenentur denunciare, quibus hoc ex officio incumbit: vt sunt fiscales, custodes, Syndici, & alij munere publico ad hoc deputati; ceteri verò non tenentur se offerre ad talem denunciationem. Ratio, quia ad hoc non obligat charitas, quia non est necessitas euitandi peccata, nec damna, & lex iustitiæ non obligat, nisi officiales publicos, & satis bono communi consulitur, si tales denunciant. Innocent. Syluest. Angel. *ubi supra.*

DVBIVM X.

An clerici teneantur ad predictam denunciationem faciendam, etiam in causa sanguinis.

1. Ratio dubitandi, quia *cap. bis de quibus 2. q. 8. & cap. clericus, & cap. sententiam, ne clericus, vel monachus prohibetur clericus immiscere se in causa sanguinis.* Item, quia graue detrimentum ex denunciatione clericus incurrit, scilicet si denunciatus morte, vel mutilatione plectatur, incurrit irregularitatem; nec valet, si accusationi protestationem præmittat, quia protestatio tantum excusat in causa propria, vt patet *cap. prælati, de homicidio in 6.*

Sit conclusio. Clericis licet, atque tenentur denunciare crimina, quæ sunt in graue Reipublicæ, vel alicuius priuati damnum, etiam si probabiliter credatur denunciatum morte damnandum, modo protestationem præmittant, se nolle mortem, vel mutilationem, sed damna vitare. Ratio, quia hæc est obligatio iuris naturalis, à qua nullus per ius positium, nec per dignitatem potest excusari. Ita Caietan. 4. ante tertiam conclusionem. Sotus *membr. 2. quest. 1. & cap. 24. num. 13. & cap. Nauar. cap. 18. num. 55. & cap. 24. num. 13. & cap. inter verba, corol. 58. num. 620. Nauar. lib. 2. de iust. cap. 4.*

cap. 4. num. 229. Et ad argumentum responderetur non incurere talem clericum irregularitatem; nam quamvis ius dicat in causa propria, extenditur iure naturali illa facultas ad causas proximorum, in quibus de vitando illorum damno agitur. Ita Doctores citati, Armil. verbo irregularitas n. 39. Couar. dement. si farsus, 2. p. §. 5. num. 4. Sed adverte, hoc intelligi quando aliter, quam per denunciationem illi malo obviari non potest; enim ad cauendum periculum fas sit preparationem detegere tacitâ personâ, non potest clericus personam manifestare, licet iudex extorquere personam velit: cessat enim tunc ratio detegendi, quæ ipsum obligabat. Ita Caiet. & Couar. ubi supra.

DUBIVM XI.

An Prælati, vel iudex possit punire hominem, de quo denunciatum est aliquod crimen.

- D**E hoc sunt varij dicendi modi.
  - 1. Vnus est, quod quando denunciatio est euangelica, scilicet ad fratris emendam, si Prælati probabiliter intelligat, punitionem non profuturam, sed potius obfuturam peccatori, debet cessare à punitione in peccatis, quæ non sunt in damnum alterius, & hoc non tantum, quando crimen est secretum omnino, sed etiam quando est probabile, nam aliud est, si alius noceret, vel esset publicum, vel scandalizaret alios. Ratio, quia finis huius denunciationis, est peccatoris correctio: ergo, quando hæc non speratur, cessandum erit in quocumque statu sit. Ita Caiet. 2. 2. quest. 3. art. 8. in fine, Nauar. cap. inter verba, corol. §. 9. num. 628.
  - 2. Alter modus est sine distinctione, quod quando peccator monitus à Prælato, non corrigitur, debet puniri iudicialiter per ipsum, si peccatum probari possit, quia eo ipso quod non corrigitur, cessat via correctionis fraternæ, & sequitur via iudicialis. Ita Viguer. lib. inf. cap. 1. 2. §. 2. vers. 9.
  - 3. Pro solutione sit prima conclusio. Quando frater denunciatur denunciatione euangelica, si monitus à Prælato proponit emendam, non licet Prælato ipsum pleetere poena iuris, siue crimen sit omnino secretum, siue sit probabile. Ratio, quia iam finis, scilicet fratris emenda, obtentus est. Ita Caiet. Sylu. Nauar. Viguer. ubi supra. Sotus memb. 2. quest. 4. concl. 7. Hinc
    - 4. Inferitur, non licere Prælato statim, vbi frater denunciatur euangelice, ipsum punire, licet crimen probabile sit, sed omnia prius tentanda esse, vt frater sine correctione iudiciali corrigatur: vt, debet prius leniter admonere si viderit expedire: deinde nimis admonere, quod eius vitam exorabit, & potest admonere coram aliquibus, si viderit expedire. Sotus ubi supra.
    - 5. Circa hanc conclusionem nota esse larum discrimen, quando crimen est omnino occultum, & quando est probabile; nam primo casu non potest Prælati subditum iuridicè interrogare, nec cogere ad fatendum crimen: at verò secundo casu si iam habet iudex indicia probata, vel semiplenam probationem, potest iuridicè interrogare, & tenetur subditus sub mortali fateri crimen Prælato, tanquam patri. Quod intellige, vt dicit Sotus 5. de inf. quest. 6. artic. 2. conclus. 3. nisi grauitè timeat,

quod iudex machinatur eum castigare. Sic Sotus ubi supra, Syluest. verbo correctio, quest. 7. Secunda differentia est, quod licet in neutro casu, quando reus proponit emendam, possit iudex penis iuris pleetere; quia Matth. 18. non iubetur vt habeatur pro ethnico, nisi quando Ecclesiam non audierit: at quando crimen est probatum, & reus ipse confessus est, potest Prælati cadere flagello fraternaliter, non ad punitionem præteritâ, sed ad terrorem in futurum; secus quando est occultum omnino. Ita Sotus, & Nauar. ubi supra, qui non addit illud, & ipse confessus est, sed tantum dicit, quando crimen est probatum, & dicit esse communem Doctorem sententiam.

Secundò nota, quod tunc intelligimus certum, 6 denunciationem esse euangelicam de criminibus, quæ non sunt in perniciem alterius, quando nec iudex interrogat, nec peccatum est publicum, vel famolium, & si iudex interrogat, tunc certò est euangelica, quando sine indicij probatis, aut sine infamia, & semiplena probatione interrogat; quia in his istis casibus potest iuridicè interrogare.

Secunda conclusio. Si talis peccator per denunciationem euangelicâ denunciatus non corrigitur monitione Prælati, tunc ipse peccatum est omnino secretum, non potest Prælati punire, sed expectare debet, donec sint indicia ad inquirendum, vel testes ad conuincendum delictum. Ratio, quia quando punit iudex, iam iuridicè procedit: at sine probatione non licet iuridicè procedere. Vnde tantum potest interim preces hudere Deo pro subdito. Ita Sotus ubi supra, concl. 8. & in hoc casu, scilicet quando crimen non est probabile, vera est prima opinio supra citata, scilicet non esse vltra procedendum.

Tertia conclusio. Si in isto casu crimen est probabile, estque spes, quod peccator per punitionem corrigatur, tunc facta probatione, debet iudex illum punire legitime. Patet Matth. 18. Si Ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus; & ratio est, quia ex quo frater per secretam monitionem Prælati renuit corrigi, cessat via correctionis fraternæ, & transitur fit ad iudicalem, que ordinatur ad poenam. Ita Sotus ubi supra, & etiam quest. citata, de inf. conclus. 4. Syluest. Caiet. Nauar. loco citato, in prima opinione. Palud. 4. dist. 1. 9. quest. 4. D. Anron. 1. p. tit. 9. cap. 6. §. 4. & in hoc casu vera est secunda opinio supra citata, nec est contra primam.

Quarta conclusio. Si in isto casu nulla sit spes emende per punitionem, licet non sit ad alias penas iuris progrediendum, at ille pertinax est excommunicandus coram testibus denunciationis. Probatu Matth. 18. Si Ecclesiam non audieris, sit tibi sicut Ethnicus, & rap. tam sacerdotis, 24. quest. 3. vbi habetur tales incorrigibiles ab Ecclesia separandos. Hæc conclusio est contra Caiet. Nauar. & Syluestrum supra citatos, qui dicunt in hoc casu non esse vltra procedendum: quod idem docuit Sotus lib. de detegendo secreto, membr. 2. q. 4. conclus. 8. At ipsemet lib. 5. de inf. quest. 6. art. 2. concl. 4. refert se, & mutat sententiam, & tenet hanc conclusionem. Item in casu, quo licet illa punio obesse peccatori, prodesse tamen bono communi, quia scilicet ex induratione fratris, & omissione punitionis, alij scandalizarentur, & ansam peccandi sumerent, procedendum est ad punitionem, nisi ex ea maius damnum pullularet. Ratio, quia cum delictum

delictum illud probatum sit, iudex habet ius ad puniendum; & licet frater perueriti ob id debeat, ac bonum commune præferendum est particulari. Ita Syluest. verbo correctio, q. 1. & Corduba memb. 2. q. 4. super conclus. 6.

10. Huc vltimè egimus de denunciatione euangelicâ, quæ est ad emendam fratris: oportet alias duas statuere conclusiones de denunciatione canonica. Sit

11. Quinta conclusio. Si denunciatio est canonica, scilicet, ad impediendum damna, vt quando denunciatur criminata, quæ redundant in damnum commune, vel alicuius priuati; tunc, si peccator monitus corrigitur, & omnia mala in futurum cessant per solam indicij monitionem, & hoc est certissimum, non debet vltra procedi ad punitionem peccatoris. Ratio, quia iam finis denunciationis est omnino comparatus. Item, quia si ante denunciationem per solam monitionem cessaret à damno inferendo, & hoc esset certum, non esset denunciandum, vt patet ex supradictis: ergo si per monitionem omnino cessat, non est vltra puniendum. Item, quia iudex non potest interrogare testes ad puniendum reum, nisi habeat prius indicia probata, vel infamiam, vel semiplenam probationem; sed denunciatio canonica fit sine hac solemnitate, & etiam in omnino secretis: ergo ex mera denunciatione, quæ vel de omnino secretis, vel sine dicta solemnitate fit, non est procedendum ad punitionem, quando omnia mala cessant, & non est in futurum aliquod periculum. Hanc conclusionem cogit affirmare ratio, & eam tenent nonnulli docti recentiores Magistri.

12. Vltima conclusio. Quando tunc peccator non corrigetur, licet non esset spes emende, imò propter id procedendum est vltra, vsque ad punitionem. Ratio, quia tunc non agitur ad eam emendam istius, quæ de cauendo proximi damno. Ita Sotus utroque loco citato, & Caietan. ubi supra, dicens, idem esse, quando peccatum esset publicum, licet non in alterius damnum, quia tunc deberet Prælati attendere ad consulendum scandalo.

DUBIVM XII.

An quando iudex procedit ad denunciati punitionem, possit eum punire integra legis poena.

1. Sit conclusio, non potest, siue denunciatus sit iuridica, siue euangelica, siue canonica denunciatione, sed teneatur mitiori punire poena. Ratio, quia in accusatione est actor petens vindictam, & duplex exigitur satisfactio, scilicet actoris & reipublice, quæ non sunt in denunciatione: ergo non est integra poena infligenda. Ita Sotus lib. 5. de iust. q. 6. art. 2. immèdiatè ante tertiam conclusionem, & lib. de secreto, memb. 2. q. 5. paulo post principium, vers. quatuor genera. Nauar. cap. inter verba, corol. 4. 8. num. 583.

2. Pro maiori conclusionis intelligentia nota, quod in iudicio, quod fit ad poenam, sit semper necessarium, vt sic accusator, vel aliquis gerens vices accusatoris, in hoc casu, quando fraternè denunciatus Prælato non corrigitur, etiam si delictum non sit publicum, sed probabile, ipsa rebellio habet vicem accusatoris, sicut infamia in

publicis, vt notat Sotus memb. 2. quest. 6. vers. in verba & Nauar. ubi supra, & etiam corol. §. 9. num. 628. & sic secundum istos facta rebellione potest Prælati iuridicè procedere contra peccatorem, nulla parte accusante, sed ex officio. Vnde quia in hoc modo procedendi, non est tanta solemnitas, sicut in via accusationis, ideo dicimus, iudicem non posse inferre poenam integram, quam delictum meretur. Vnde (vt docet Nauar. dicto num. 8 §. 5.) si denunciatio fuit euangelica, poena debet esse ad fratris emendam; si fuit canonica, vel iuridica, poena debet compelli ad satisfaciendum particulari, & ad cessandum à malis, quæ omnino debent impediri.

DUBIVM XIII.

An denunciator possit esse testis contra delinquentem, vt sic procedatur ad punitionem.

Ratio dubitandi, quia contra ius naturale est, vt idem sit accusator, & testis. Duplex est sententia.

Prima tenet, non valere pro teste, nisi ad probandum præcisè monitionem, & denunciationem: non verò ad hoc vt denunciatus puniatur. Patet ex ratione posita. Ita glossa cap. in omni, de testibus, vers. in omni negotio.

Secunda sententia tenet esse legitimum testem, etiam quoad punitionem. Sit

Prima conclusio. Quando proceditur, non ad punitionem integram, prout qualitas delicti meretur, sed ad aliquam punitionem, quæ fit peccatori poena, & aliis bonum exemplum (vt fieri debere diximus de hoc procedendi bene potest ipse denunciator esse testis: tunc cum altero sufficiat ad probandum crimen. Ratio, quia ad hunc procedendi modum, & ad hanc poenam temperant non requiritur tam exacta probatio, sicut quando proceditur via accusationis ad integram poenam. Patet etiam ex dicto cap. in omni, vbi sic dicitur, Dicens veritatem cum uno, facit duos testes, id est, denunciatus, (vt glossa, & omnes Doctores intelligunt ibi) & adducit Papa illud Math. 18. Adhibe tecum unum, aut duos testes, quasi si ipse cum illis sit legitimus testis. Item, quia postquam peccator non corrigitur, cessat processus fraternalis, & incipit iudicialis, at fuisse denunciatores ad corrigendum, non facit illum inhabilem, vt ferat testimonium. Ita Nauar. in summa, cap. 25. num. 33. & cap. inter verba, corol. §. 9. num. 628. & corol. 6 §. num. 779. dicens esse communem sententiam. Idem tenet Panormitan. dicto cap. in omni, num. 4. Felin. ibi n. 4. Sotus memb. 2. quest. 4. sub fine, vers. sed dubium egrum est, & melius lib. 5. de iust. quest. 6. art. 2. vers. quarta conclusio. Vbi addit denunciante illum, si est omni exceptione maior, valere pro semiplena probatione, contra Caiet. 2. 2. quest. 6. art. 2. vers. ad secundam, vbi contrarium tenet. Hanc etiam conclusionem tenent Simancas lib. inf. in nouis, tit. 19. num. vltim. & tit. 6. n. 55. Albert. lib. de secreto, num. 177.

Nota quod Panormitan. & Felinus limitant hanc conclusionem, modò denunciatus ipse non sit reportaturus commodum, vel incommodum, damnum, laudem, vel vituperium, nec aliqua affectione notetur.